5. Organisering og planlegging

Skal en oppnå et godt resultat i forbindelse med restaurering og tilrettelegging kreves grundig planlegging. Grunnleggende spørsmål er *om* vegen skal restaureres og i tilfelle *hvordan.*

Dersom en kommer fram til at tiltak skal gjennomføres, kreves det en organisasjon og planlegging. Hvordan dette kan løses skal vi se på i det følgende kapitlet.

Det er viktig med samarbeid med grunneier gjennom både planlegging-, gjennomføring- og driftsfasen.

Hvordan kan prosjektet organiseres?

I kapittel 3 gikk vi gjennom de ulike aktørene som bør vurderes å trekkes inn i prosjektarbeidet.

Desto mer omfattende restauringsoppgaver en legger opp til desto større gruppe bør en vurdere å trekke inn. Men pass på så det hele ikke blir så tungrodd at jobben ikke blir gjort. Ofte kan det være lurt å begynne med få aktører. Trekk inn flere etter behov, men pass alltid på å få med de som er direkte berørt enten det er offentlige etater, lag eller grunneiere. Som regel vil det være en god idé å organisere arbeidet som et prosjekt.

I oppbygging og gjennomføring av større prosjekt vil det være milepæler som en kan bygge framdriften opp rundt.

- Begynn med å organisere et prosjektstyre.
- Avklar hvem som formelt sett skal underettes og delta i planprosessen. Grunneierne er en viktig samarbeidspartner og bør inviteres til å delta på et tidlig stadium.
- Lag en framdriftsplan med kortsiktige og langsiktige mål.
- Vurder behovet for å få laget en arealplan som sikrer vegen.
- Diskuter hvilke tiltak som må gjøres for at vegen kan brukes. NB. Glem ikke å definere målgruppe(r).
- Få klarhet i hvilke muligheter det er for å finansiere prosjektet. Finansieringen må være klar før en setter i verk tiltak.
- Registrer og kartlegg den vegen det skal arbeides med (kap.6).
- Vurder registreringene opp mot ønskete tiltak og lag en plan for opparbeiding/restaurering/vern.

Tverrfaglig samarbeid er viktig for å få til et godt resultat!

- Foreta opparbeiding og restaurering (kap. 7).
- Gjennomfør informasjonstiltak (kap. 8).
- Lag en driftsplan for årlig vedlikehold (kap. 9).

Begynn arbeidet med å organisere et prosjektstyre!
Prosjektstyret bør bestå av folk med ulik bakgrunn – da skapes det som regel et bedre resultat enn om en arbeider alene. Det er som oftest en fordel at minst *en* offentlig etat er med i prosjektstyret, slik at en sikrer oppfølging over tid. Ved å trekke med seg kulturetaten i kommunen kan en unngå at arbeidet stopper opp. Dersom det er offentlige etater som tar initiativ til prosjektet har de et stort ansvar for å trekke med seg personer fra andre miljøer. Aktuelle aktører er nevnt i kapittel 3.

Definer prosjektets målsetting(er)!
En av de første arbeidsoppgavene styret eller prosjektgruppa bør gripe fatt i, er å definere hva som er prosjektets mål. I tillegg til å definere hva en skal ende opp med til slutt, er det viktig å sette seg delmål.
Overordnete målsettinger for istandsetting og vedlikehold kan være å:

- Ta vare på vegen som et viktig kulturminne.
- Skape sammenhengende turveger.
- Bidra til økt kunnskap om natur og kulturmiljø.
- Bruke vegen til å styrke lokal tilhørighet og identitet.
- Tilrettelegge for friluftsliv.
- Bidra til fysisk aktivitet, helse og trivsel.

Delmålene må knyttes til en framdriftsplan der en setter opp tidspunkter for når ulike ting skal være ferdig eller oppnådd. Det er viktig å lage denne planen så realistisk som mulig. Lages den for stram får en hele tiden følelsen av ikke å lykkes. Blir den derimot for slakk mister en fort motivasjonen.

I det følgende har vi satt opp noen aktuelle problemstillinger som bør diskuteres. (Det er ikke sikkert at alle vil være aktuelle i hvert prosjekt).

- *Hvorfor* er det aktuelt å restaurere og tilrettelegge akkurat *den* gamle vegen?
- *Hvem* skal vegen tilrettelegges for?
- *Hvordan* skal vegen restaureres og tilrettelegges?
- Hva bør *ikke* restaureres?
- Hva bør tas spesielt vare på?
- Hvem skal ha *ansvar* for gjennomføringen av tiltak og drift?

I tillegg til disse hovedproblemstillingene, bør prosjektgruppa også ta stilling til:

- Hvilken standard og tidsepoke bør vegen restaureres tilbake til? Slik den var da den ble bygget, eller da den gikk ut av bruk?
- Hva slags trafikk bør tillates? Vil vegen tåle tyngre trafikk enn det den opprinnelig ble konstruert for?

Ved den minste tvil om hva som er riktig å gjøre bør det søkes fagkyndig hjelp innen kulturminneforvaltningen.

Lag tiltaksplan og framdriftsplan!

En tiltaks- og framdriftsplan må, i tillegg til å ta stilling til når de ulike praktiske tiltakene skal gjennomføres, også ta for seg økonomi og klargjøre hvem som skal ha ansvar for de ulike tiltakene i prosjektet. Noter hvem som får de ulike arbeidsoppgavene under møter, og start neste møte med å gå igjennom referatet for å se om disse oppgavene er utført.

I løpet av den tiden en arbeider med et slikt prosjekt får en før eller senere motgang eller problemer. Men husk: Se heller på problemene som en utfordring – og utfordringer kan løses!

Skal vegen tilrettelegges for turgåere eller andre brukergrupper? Er det brukergrupper eller framkomstmidler som en ikke ønsker på vegen, må dette komme klart fram. Hvis det i dag ikke er motorisert ferdsel på vegen er det ikke tilrådelig med det i framtiden.

Hvem tilrettelegges det for?

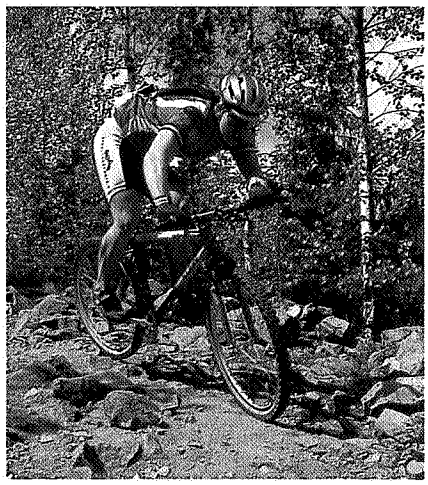
Tidlig i prosjektarbeidet må en ta stilling til hvem det skal tilrettelegges for, – vi tenker her på hvilke grupper som primært skal være brukere av vegen. Som oftest må det

En «brukergruppe» anno 1912 på en veg i Voksenkollen, Oslo. Foto: Riksantikvarens arkiv.

taes flerbrukshensyn ved tilretteleggingen. Valg av brukergruppe har betydning for hvilken standard vegen skal ha – det kreves f. eks. som oftest mye opparbeiding dersom vegen skal være tilgjengelig for rullestolbrukere.

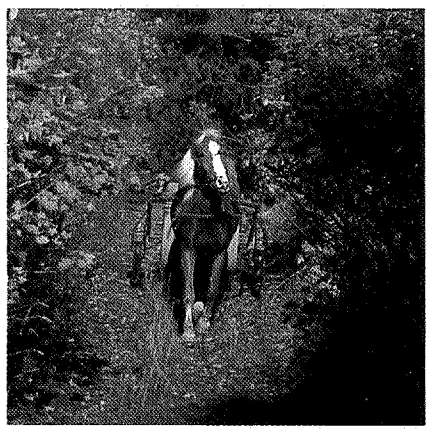

Dagens terrengsykkel gjør det mulig å ta seg fram på vegfar som tidligere kun var tilgjengelige for gående og ridene. Uvøren sykling, ridning eller kjøring med hest kan føre til konflikter og svekke turopplevelsen for gående. Blir det ridd mye i vårløsningen eller andre fuktige perioder, kan det bli stor slitasje.
Skaret, Hole kommune, Ringerike. Foto: Riksantikvarens arkiv.
Foto: Rasmus Leiro, Syklistenes landsforbund.

Enkelte av vegene som istandsettes kan også være fine å bruke til skigåing. Foto: Kari Møyner.

Mange bygdeveger er opprettholdt ved mye kjøring med hest og vogn. Foto: Kari Møyner.

Bør vegen sikres gjennom en arealplan?

Ved å sette i stand en gammel veg vil ferdselen på vegen øke. En rekke situasjoner gjør det nødvendig å sikre selve vegen og landskapet omkring den gamle vegen. Dette kan gjøres ved å bruke plan- og bygningslovens bestemmelser.

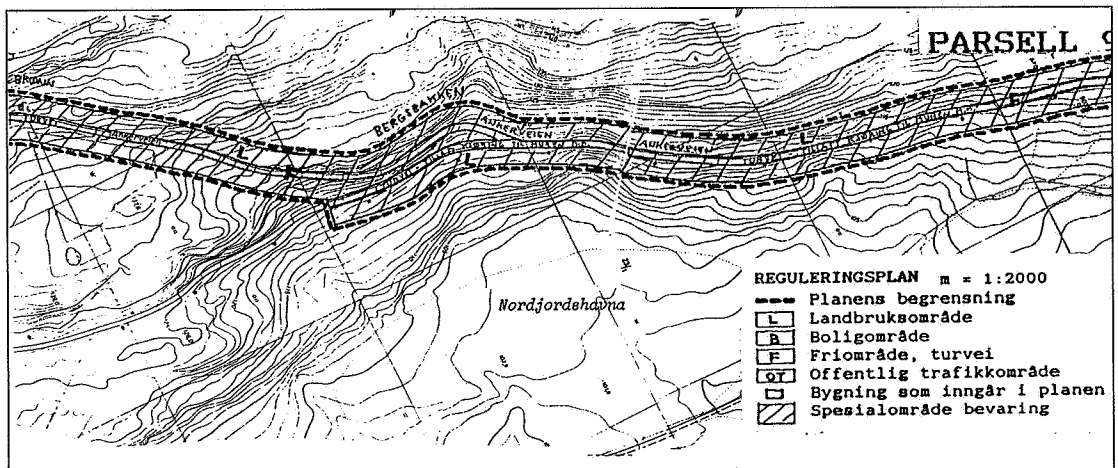
Kommunene skal utføre en løpende kommuneplanlegging med sikte på å samordne den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling innenfor sine områder.

Alle kommuner skal utarbeide en kommuneplan som skal inneholde en langsiktig og en kortsiktig del. Den langsiktige delen omfatter bl.a. en arealdel for forvaltning av arealer og andre naturressurser. Kommunen kan også utarbeide en mer detaljert plan for en del av kommunen – kommunedelplan. Kommuneplanens arealdel er juridisk bindene. Til kommuneplanens arealdel kan det utarbeides temakart, f. eks. kulturminner, herunder gamle veger. I kommuneplanen kan arealer båndlegges for nærmere angitte formål i medhold av plan- og bygningsloven eller andre lover (§ 20 nr.4-4). Båndleggingen gjelder for en fireårsperiode og innen den tiden må en starte arbeidet med utarbeiding av en reguleringsplan. Er området ikke regulert innen perioden er utgått, vil båndleggingen til angitte formål falle bort. Unntak fra dette er det dersom området som er båndlagt er fredet med hjemmel i en særlov som f. eks. kulturminneloven.

Arealdelen av kommuneplanen skal fastlegge bruken av arealdelen og vise hvilke arealer som har vernestatus. Arealbruken vises på et kart og det kan gis utfyllende bestemmelser. Kommunestyret skal vurdere revisjon ved hver valgperiode og ved slike revisjoner kan en fremme forslag om endringer i arealdelen. Et slikt forslag kan være at viktige gamle ferdselsårer blir vist på kartet. Bestemmelsene om kommuneplanen finnes i plan- og bygningslovens § 20. Dersom en ønsker å fremme slike forslag bør en ta kontakt med kommunen og fylkeskommunen for å bli kjent med de konkrete regler som gjelder for slike forhold. Husk at både kommune og fylkeskommune *skal* gi hjelp og informasjon når de blir forespurt i slike saker.

Kommuneplanprosessen styres av kommunen. Lag, organisasjoner og enkeltpersoner som vil påvirke innholdet i kommuneplanen bør ta kontakt med kommunen for å orientere seg om framdriften i kommuneplanarbeidet og frister for innspill.

I områder i kommunen der det skal foretas vesentlige

FORSLAG REGULERINGSPLAN

- Den fredede del vises som turvei,
- Murenveien frem til krysset, og der Ankerveien og Murenveien faller sammen videre, vises som "turvei med tillatt kjøring til Muren m.m." Den er her en viktig adkomstvei og driftsvei for landbruket.
- Sidearealene reguleres til landbruksformål.
- Hele reguleringsområdet er dessuten vist som "spesialområde bevaring".

FORSLAG TILTAKSPLAN

- Bergsbakken er i svært dårlig forfatning, men den fine, gamle muren holder fortsatt bra.
- Like før bakken begynner må det legges en stikkrenne gjennom vei for å hindre overvann fra arealet ovenfor i å vaske ut veien.
- Det må graves en grøft fra veiskillet og så langt opp som mulig på grunn av fjellet som kommer ned.
- Veien er lav på midten på grunn av utvasking og ligger enkelte steder ca. 50 cm lavere enn opprinnelig nivå. Ved oppkulting og nytt profil vil en kunne lede overvannet mot grøfter eller ensidig mot ytterkant.
- Grantrær på topp av mur fjernes. Bjerketrær på mur vurderes nærmere om disse også bør fjernes.

Eksempel på plankart fra utsnitt R3-84 Ankerveien, Bærum kommune med forslag til reguleringsplan og tiltaksplan. Planen ble stadfestet i 1992.

endringer i arealbruken, eller på steder der en skal sikre en spesiell bruksmåte vil det være nødvendig å utarbeide reguleringsplaner eller bebyggelsesplaner (se plan- og bygningslovens § 22-32). For å få vite hvordan en reguleringsplan kan brukes for å sikre miljøverdier som gamle veger, anbefales heftet «T-813 Fra plan til grønn virkelighet» utgitt av Miljøverndepartementet.

Reguleringsplaner kan angi en mer detaljert arealbruk enn kommuneplaner og det kan gis flere bestemmelser. For utarbeidelse av reguleringsplaner er det også klare regler for informasjon og medvirkning. Oppstart av reguleringsplanarbeid skal kunngjøres i minst to aviser som er vanlig

lest på stedet. Endelig planforslag skal kunngjøres på samme måte. Som ved behandling av kommuneplanen er det viktig at den som vil påvirke planutformingen tar kontakt med kommunen og orienterer seg om saksbehandling og frister for innspill.

Som et eksempel på regulering av en veg kan vi nevne at Bærum kommune har foreslått reguleringsplan for Ankerveien. I beskrivelsen kan vi lese følgende om problemstillinger: «Det synes å være stor enighet om å forvalte vegen som kulturminne. I praksis vil det likevel være enkelte interessekonflikter mellom hensyn til landbruksdrift, turgåere, ridende, lysløypeplaner og landskap- og kulturminnevernhensynene. Flere strekninger bærer i dag preg av slike konflikter.»

Videre står det: «Gjennom *reguleringsplanen* tar en sikte på å avklare konflikter mellom interessegrupper og fastsette formell status for veien og de tilstøtende arealer slik at de foreliggende interesser blir best mulig ivaretatt. *Tiltaksplanen* er ment, i sin tur, å bli en praktisk plan for ansvarsfordeling og gjennomføring av tiltak for vern og vedlikehold og vil fremmes for hovedutvalget for kultur, kirke og fritid.»

Finansiering

Restaurering av den gamle vegen koster både tid og penger. Når en har fått en grov oversikt over de restaurerings- og vedlikeholdsarbeidene som betraktes som nødvendige, er det viktig å lage et kostnadsoverslag. Prøv å spesifiser utgiftene så langt som mulig! Et godt spesifisert budsjett er viktig både for å kunne lage gode søknader om økonomiske tilskudd og for å kunne ha styring på økonomien i gjennomføringsfasen. Sett ikke i gang tiltak før økonomien er tilfredsstillende!

Det må tidlig i prosjektet klarlegges hvem som skal ha økonomistyring. På samme måte må det bestemmes hvem som skal ha ansvar for å følge opp vedlikehold og drift av vegen når arbeidet er avsluttet. Det kan være fornuftig å forankre vedlikeholdet hos en offentlig etat.

Veiledende enhetspriser for forbedringstiltak og skjøtsel av kulturlandskap finne hos NLH-Fagtjenesten, – Spesielle tiltak (1994).